

«Glima» – Levande historie

Av Friluftsrådet for Ålesund og omland
og Brattvåg barneskule

Eit prosjekt i Naturesekken 2013, med støtte frå
Direktoratet for Naturforvaltning

Undervisningsopplegg for 6.trinn

Mål:

- Levande historie om vikingtida:
 - Korleis tenkte og handla mennesket i samfunnet sitt
- Nytte lokale lærestader
- Funn & Segner
- Demokrati; Gulating og Frostating
- Bærekraftig utvikling

For Friluftsrådet

Det viktigaste målet vårt er:

- Att opplegg blir sjølvgåande etter at prosjekt er ferdig
- Dette oppnår vi ved at undervisningsopplegget blir lagt inn i den lokale læreplanen på Brattvåg barneskule i 6.trinn
- Dei lokale lærestadane som er nytta er lagt inn i:
 - www.kartiskolen.no/stedsbasert

Arbeidsgruppe

- Skafti Helgason –
Vikingsliv S.Helgason
- Christer Lundberg Nes –
Friluftsrådet
- Kai Oskar Eidsvik –
Brattvåg barneskule

Christer og Skafti som
vikingar i tidsriktig kle
og utstyr

Rammene for opplegget

- Vi valde å gjennomføre undervisninga tverrfaglig over fire veker med halv og heildagsekskursjonar i nærmiljøet, med for og etterarbeid i klasserommet. (med litt praktiske endringar undervegs av omsyn til vêret; tele, 40 cm nysnø, sludd og vind)
- «Glima»-leikar kjørte vi som 3 enkelttimar på skuleområdet

Ekskursjonane var:

- Feltarbeid – halv dag
- Gravhaug – heil dag
- Ting – heil dag
- Leidang – heil dag

Opplegget

- Feltarbeid – utgraving
 - Korleis arbeider ein arkeolog
 - Kva kan funn fortelje oss om fortida
- Ekskursjon til gravhaug
 - Død og religion/tru.
 - Kvifor lagde dei slike minnestader
- Ting
 - Lover og samfunnsorganisering
 - Rollespel og leik
- «Glima» - Leikar frå vikingtid
 - Organisert i enkelttimar i skulegarden
- Leidang
 - Forsvar og organisering

Feltarbeid

- Norsk
 - Formidle kva ein har funne og arbeidsmetodikk
- Kroppsøving
 - Allsidig motorikk og samarbeid
- Samfunnsfag
 - kva kan funna fortelje oss
- Naturfag
 - registrer funn, nedbryting – kva gjenstandar kan ein forvente å finne og kvifor
- Matematikk
 - Registrering i koordinatsystem

Feltarbeid - førebuing

- Ta kontakt med fylkesgeolog og arkeolog med ansvar for den aktuelle kommunen
- Området må vere undersøkt av arkeolog før det kan nyttast som lærestad
 - Til dømes i eit regulert og utbygt bustadområde
- Gjer avtale med grunneigar
- Nytt tidsriktige gjenstandar som funn td glassperler, skinn, keramikk, bein, gjenstandar av tre, jern osv
- Registrer og ta bilde av alle gjenstandar før ein legg dei ut/grev ned!
- Grav ned gjenstandane god tid før opplegget slik at gjenstandar vert meir «naturtro» og sår i vegetasjonen gror litt att
- Sett opp rutenett og koordinatsystem med tau før elevane kjem

Feltarbeid – utstyr og materiell

- Skrivesaker og kopi av koordinatsystem
- Presenning til undersøking av funn
- Stikkspader
- Småspader/hagespade
- Murarskei
- Pensel/børste
- Metermål
- Tau til koordinatsystem (td sesaltau)

Feltarbeid

Feltarbeid

Feltarbeid

Gravhaug

- Samfunnsfag
 - Freda kulturminne
 - Kva trudde folk på? Åsatru, liv og død
 - Kvifor bygde dei slike minnesmerke
- RLE
 - Tru og religion
- Norsk
 - Formidle målingar og sette ord på observasjonar
- Matematikk
 - Måle høgde, omkrins og diameter
- Kroppsøving
 - Sykkel
 - Tur i terrenget
- Naturfag
 - Himmelretningar ut frå sola

Gravhaug - førebuing

- Nytt til dømes «Kulturminnesøk» som app eller heimeside for å finne eigna lærestad
 - www.kartiskolen.no → kart → filter kulturminner
Gir god og enkel oversikt over kulturminner, men fortel ikkje noko meir bakgrunnsinformasjon om kva dette er.
- Lag plan for ekskursjon i forhold til avstand og reisemåte til lærestaden

Gravhaug – utstyr og materiell

- Tidsriktige kle om mogleg
- Skrivesaker
- Langt målband til å måle høgde, omkrins og diameter på gravhaugen

Gravhaug

Ting

- Norsk
 - Rollespel
- Samfunnsfag
 - Lover og samfunnsnormer i vikingtid
 - Konfliktløsning og makt/avmakt
 - Gulating
- RLE
 - Etikk og moral
- Kroppsøving
 - «Glima»-leiker som holmgang og strid

Ting - førebuing

- Finn eit eigna område som lærestad:
 - Tilkomst frå sjøvegen (historisk perspektiv)
 - Ope området som tingstad
 - Eldstad
 - Moglegheiter for å markere sjølve tingområdet med ein omkrins av stein
 - Tilgang til eit ope området som er eigna for leik
- Gjer avtale med grunneigar
- Gjer avtale med brannsjefen i kommunen ved brenning av bål i perioden 15.april tom 15.september
- Lag eit rollespel som tek utgangspunkt i samfunnet i vikingtida. Målet med rollespelet er å dele elevane opp i grupper slik at dei må jobbe med konfliktløysing i tinget eller der den sterkaste parten utøver makt før, eller etter tinget.
 - Til dømes bruderov, bot for manndrap (eller skade) osv

Ting – utstyr og materiell

- Tidsriktige kle om mogleg
- Tresverd til å vise styrkeforhold mellom ulike partar i rollespel
- Ved, øks og fyrstikker (eldjarn og flint)
- Bøtte til å hente vatn til å slukke bålet med
- Tau til «Glima»-leiker
- Presenning til «Holmgang»

Ting

«Glima» - leiker

- Kroppsøving
 - Balanse, smidigheit, hurtigheit, styrke og samarbeid
- Samfunnsfag
 - Kven kunne drive med leik
 - Kvifor halde på med leik
 - Kjelder til leikane

«Glima» - leiker, førebuing

- Finn eit eigna område som lærestad
 - Ein treng eit ope og relativt flatt område med relativt mjukt fallunderlag
 - Det kan vere ein plen på skuleområdet, ei mark eller eng
- Gjer avtale med grunneigar om det ikkje er på skuleområdet

«Glima» - leiker, utstyr og materiell

Avhengig av klassestorleik så treng ein:

- Ca 10 «kanonballar» til 3-ball
- Ca 10 tausirkklar til 3-ball, Ta pinnen og Hest og rytter
- Ca 4 tresverd til Sverdkamp
- 1 langt tau til Kjøtt og blod
- Presenning til «holmgang»
- Utskrift av «Futhark» til å teikne eigen runepinne til Ta pinnen
- Blyant og pinne til å risse runer (td plantepinne el)

«Glima» - leiker

- Fotglima
- Balanseglima
- Sverdfingerkamp
- Kjøtt og blod
- 3 ball
- Ta pinnen
- Hest og rytter
- Sverdkamp

«Glima» - Leiker

«Glima» - Leiker

«Glima» - Leiker

Leidang

- Norsk
 - Lytte til lokale segn og forteljingar frå Vikingtida
- Samfunnsfag
 - Kvifor trengde ein Leidangen og kven var med i den
 - Lokale hendingar;
 - slaget ved Hjørungavåg
 - slaget ved Sekken
- Kroppsøving
 - «Glima»-leiker
 - Fylking og svinefylking

Leidang - førebuing

- Undersøk om det finnes lokale slag eller historier
- Søk i kjelder etter informasjon om Leidangen:
 - For Sunnmøre skulle ein stille i Leidangen med 16 skipsreier under Gulatinglovene og i samsvar med Magnus Lagabøte
 - Det vil seie 16 skip, 25 sesser per skip som til saman utgjer 400 utrusta mann til Leidangen
- Finn eit eigna område
 - Utsyn (gjerne til sjøen – sidan Leidangen er først og fremst knytt til forsvar på og ved sjøen)
 - Moglegheiter for å brenne «varde» eller bål
 - Ope området for å stille opp i fylking og svinefylking
- Gjer avtale med grunneigar og brannsjef

Leidang – utstyr og materiell

- Ved, øks og fyrstikker (eldjarn og flint?)
- Eldstad
- Bøtte til å hente vatn til å sløkke med
- Tau til «Glima»-leiker

Leidang

Leidang

Leidang

Oppsummering

Våre erfaringar er at dette er eit svært vellukka prosjekt:

- Engasjerte og lærevillige elevar
- Vi har nytta lokale lærestader og segner
- Oppdaga nye verktøy som «kulturminnesøk»
 - – App i Google play!
- Tidsriktige funn, kle og våpen er med på å styrke opplegget!

Litteraturliste

- Arntzen, Jon Gunnar (red): Norges Konger og Dronninger. Kunnskapsforlaget 2005. ISBN 82-573-1653-9
- Ferenius, Jonas (red): Spel och dobbel under medeltiden. 3 utg. Stockholms medeltidsmuseum 2008. ISBN 91-85239-15-1
- Hjarðar, Kim & Vike, Vegard: Vikinger i krig. Spartacus forlag AS 2001. ISBN 978-430-0475-7
- Ingvaldsen, Siri: Gulatinget. Selja forlag 2011. ISBN 978-8-82400-46-6
- Sigurdson, Jon Vidar: Det norrøne samfunnet. Pax forlag 2008. ISBN 978-82-530-3147-7
- Sigurdson, Jon Vidar: Norsk historie 800 – 1300. Det Norske Samlaget 1999. ISBN 82-521-5544-8
- Steinsland, Gro: Norrøn religion – myter, riter, samfunn. Pax forlag A/S 2005. ISBN 82-530-2607-2
- Sturlason, Snorre: Norges Kongesagaer (Gyldendal Norsk forlag. 1959)
- Tamm, Anette: Vikingar. 3 opplag. 2009 Anette tamm promotion og design AB. ISBN 978-91-975071-4-1
- Wahlquist, Bertil: Ville vikinger i lek og idrett. Tiden norsk forlag 1980. ISBN 82-10-01978-3

Andre kjelder

- Birka. Interaktiv cd og dvd. Stockholms medeltidsmuseum
- Hauge, Arild: Om vikingtid, runer, førkristen tradisjon og folketro i Norden. www.arild-hauge.com
- Helgason, Skafti
- Utdanningsdirektoratet: Læreplanar for grunnskulen; <http://www.udir.no/Lareplaner/Grep/>
- Telge Glima; Svensk organisasjon som jobbar med historiske leiker. www.telgeglima.com
- www.Kulturminnesok.no

Takk for støtte

- Den naturlige skolesekken
 - www.naturesekken.no
- Direktoratet for Naturforvaltning
 - www.dirnat.no

